

AI v praxi informačních specialistů: institucionální adaptace a vzdělávací aktivity NTK

Eliška Skládalová, Adam Urban

Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2025

27. Listopadu 2025

Adam Urban je informačním specialistou akademických služeb v **Národní technické knihovně** (NTK) v Praze. Zaměřuje se na odpovědnou integraci umělé inteligence do výzkumu a vysokoškolského vzdělávání. Navrhuje a realizuje školení, workshopy a webináře pro začínající výzkumníky a studenty a spravuje průvodce *AI nástroje pro výzkum*. Je členem pracovních skupin pro umělou inteligenci v NTK a na Univerzitě Karlově, kde přispívá k rozvoji iniciativ v oblasti gramotnosti. Adam je zároveň doktorandem sociologie na Univerzitě Karlově. Mezi jeho současné zájmy patří gramotnost v oblasti umělé inteligence, integrita výzkumu a praktické rámce pro bezpečné zavádění generativních nástrojů do akademických pracovních postupů.

adam.urban@techlib.cz

Eliška Skládalová je informační specialistkou akademických služeb v **Národní technické knihovně** (NTK) v Praze. Zaměřuje se na podporu doktorandů napříč institucemi a odpovědnou integraci umělé inteligence do akademické praxe. Je členkou pracovní skupiny NTK zaměřené na umělou inteligenci. K jejím odborným zájmům patří filozofie, zejména promýšlení dopadů technologií na lidskou zkušenost, etické aspekty využívání umělé inteligence, a rozvoj praktických rámců pro bezpečné a odpovědné začleňování AI do výzkumných a vzdělávacích postupů.

eliska.skladalova@techlib.cz

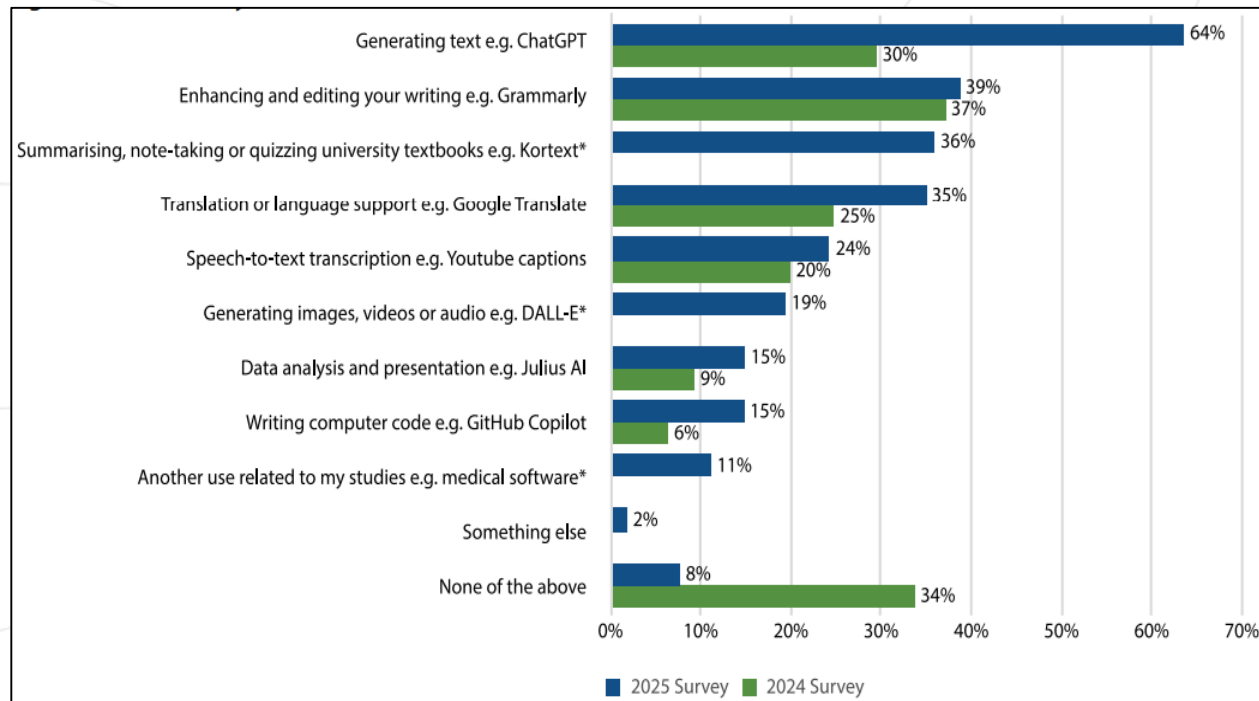
- Veřejná a akademická knihovna (se specializovanou STEM kolekcí)
 - Integrace s VŠCHT a ÚOCHB
 - NTK není vysokoškolskou knihovnou
- Podpora od **žáků** a **studentů** až po **výzkumníky**
- **Realizace národních grantů** s dopadem na české akademické prostředí (**např. CzechELib, NCIP VaVal, CARDS ad.)**
- Národní centrum pro nákup elektronických zdrojů (CzechELib) a dodávání dokumentů (Získej!)

Umělá inteligence v Národní technické knihovně

- AI jako nová vrstva akademické infrastruktury
 - Vyhledávání, databáze, vzdělávací platformy, nástroje pro psaní
- Proměna práce s informacemi
 - Nároky na kritickou interpretaci AI výstupů
- AI jako průsečík **činností** informačních specialistů
 - Nové kompetence, nové role
- **Etický průnik**
 - Každé rozhodnutí jako etický krok?

AI podpora směrem k uživatelům

- Proměna vzdělávání a výzkumných procesů, vyhledávání informací
- Vznik nových výzev a informačního přetížení
- Poptávka ze strany uživatelů – potřeba různých forem podpory
 - Důraz na **principy, etické zásady**, ale i **limitace**

Přímá podpora AI gramotnosti

- Konzultace – online, osobně
- Workshopy – pravidelné, na vyžádání
- Webináře:
 - AI Essentials
 - AI jako součást dalších webinářů

“As someone who has not used any AI/LLM (at least intentionally!) it was all helpful, but especially learning (that) **there are different AI tools for different purposes**, and the complexities around citing/acknowledging AI.”

I think it was very nicely designed, from more general to more concrete information, also with an emphasis on participation and sharing relevant resources, thank you so much!

- Vzdělávací materiály pro samostudium:
 - AI nástroje pro výzkum
 - Nástroje pro psaní v cizím jazyce
- Přístup k Scite_ai pro registrované uživatele
 - Demokraticke přístupu k AI nástrojům

AI nástroje pro výzkum (umělá inteligence)

V tomto průvodci naleznete nástroje umělé inteligence (AI), které stojí na velkých jazykových modelech (LLMs). Návod shrnuje vybrané nástroje od obecných chatbotů až po specifické nástroje pro vyhledávání odborné literatury, její mapování a následnou analýzu, a dále nástroje pro datovou analýzu. Nejedná se o vyčerpávající seznam pro každou kategorii, ale o výběr nástrojů na základě jejich kvality a přístupnosti. Mějte na paměti, že LLM mohou občas tzv. halucinovat a že obecně fungují nejlépe v angličtině. K nástrojům a jejich výstupům je tedy vhodné přistupovat kriticky. Pokud se zajímáte o využití AI pro akademické psaní, navštivte našeho průvodce Nástroje pro psaní v cizím jazyce.

Nevíte si s něčím rady? Máte doporučení na AI nástroj? Kontaktujte nás e-mailem nebo si domluvte konzultaci.

AI ve vzdělávání a výzkumu

AI chatboti

Detekce AI

Vyhledávání

Mapování

Analýza textu

Analýza dat

Zdroje

Nástroje pro psaní v cizím jazyce

Gramatické korektory, nástroje pro parafrázování nebo pomocníci pro překlad se staly běžnou součástí nejen akademického psaní v cizím jazyce, ale také činností, jako je psaní a korekce e-mailů. Tento rozcestník vás provede vybranými nástroji, které vám usnadní práci. S tímto cílem jsme nástroje rozdělili do tří kategorií s ohledem na jejich hlavní účel a silné stránky. Nástroje, které zde naleznete, nebyly vybrány nahodile, ale kritérii byla jejich kvalita a dostupnost.

Vzhledem k tomu, že všechny jazykové nástroje jsou stále ve vývoji, mnoho informací se může do budoucna měnit. V tuto chvíli (srpen 2025) jsou však aktuální.

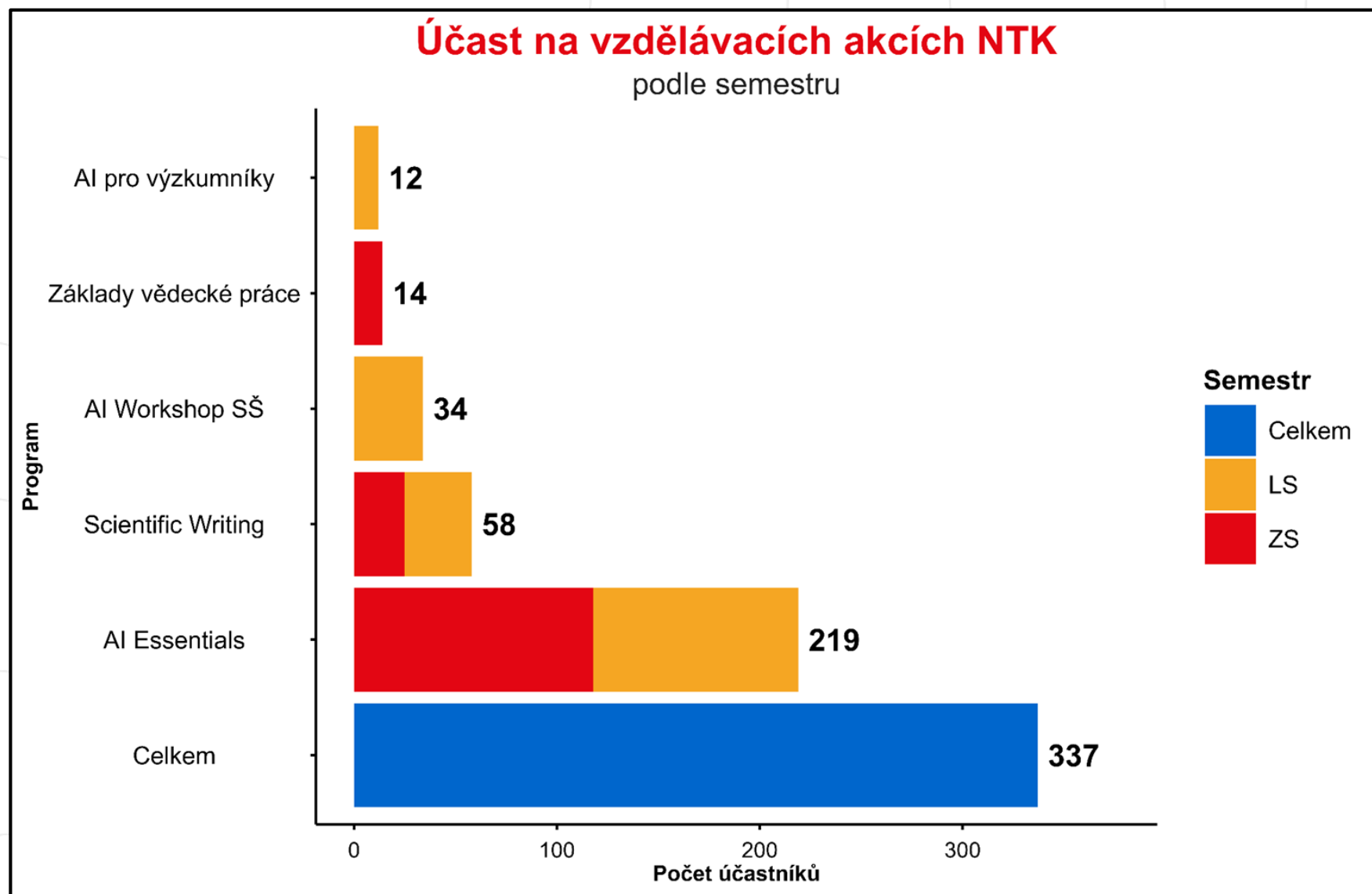
Nevíte si s něčím rady? Potřebujete pomoci? Kontaktujte nás emailem nebo si domluvte konzultaci.

Home

Akademické psaní

Běžná komunikace

Vícejazyčné psaní

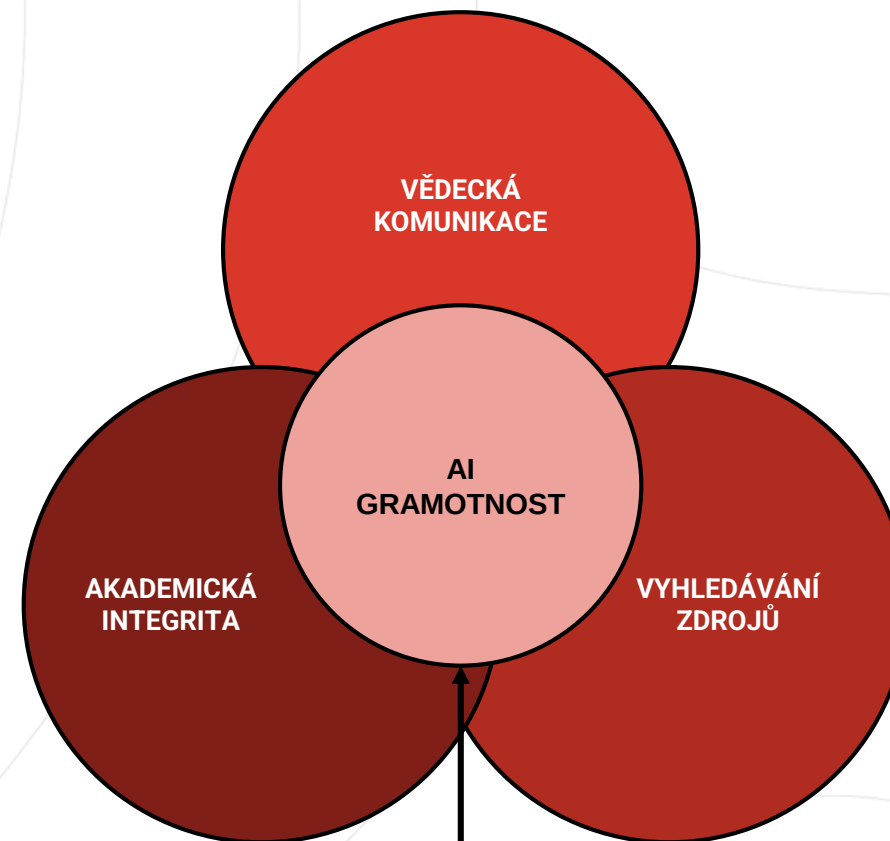

KONZULTACE S POSTDOKTORANDEM

POŽADAVEK

Řeším, zda použití AI nevedí pro **zkracování textu** (cutting duplications - text se tím bohužel hodně přepíše, tak si říkám, zda to přeci jen nevedí, i když význam textu zůstane zachován) a **zda lze (jak) využít část textu, který přímo AI vygenerovala**. Např. zda je to ok, pokud se přeformuluje a ověří zdroje apod.

A co my – držíme krok?

- **Zmapovat, jak informační specialisté NTK vnímají umělou inteligenci**
- Popsat způsoby využívání AI při práci
- Identifikace adaptačních mechanismů a překážek
- 12 polostrukturovaných rozhovorů
 - $\frac{2}{3}$ informačních specialistů v NTK
 - Únor – duben 2025

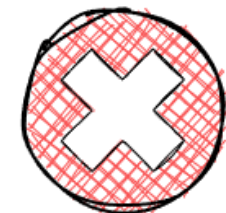
Reskilling for the AI Era

Od odmítání...

- Odmítavý postoj k AI
- Obavy o nahrazení pracovních míst
 - Důraz na lidské jednání
- Nedůvěra v kvalitu výstupů AI
 - Přístup k neplaceným/starým modelům
- Silná role osobních hodnot
 - Energetická spotřeba
 - Bezpečnost a ochrana dat

Já radši procházím ty materiály sama, protože tím si to vlastně třídím v hlavě, dělám si v tom pořádek. A prostě přijde mi, že vždycky je pro mě lepší se s tím opravdu prokousat samostatně.

... a nejistotu

- Váhavý postoj k využívání AI
- Informační přetížení
 - Rychlost vývoje modelů a nástrojů
 - Množství nástrojů
- Postup pokus-omyl
- Potřeba řízeného tréninku

Může to velmi zrychlit některé věci, předpokládám i třeba vyhledávání nebo zpracování informací. **Kdybych to uměla, možná by to zjednodušilo život i mně, pravděpodobně.**

... až po nadšení!

- Pozitivní a proaktivní postoj k AI
- Ochota investovat do AI
 - Časově
 - Finančně
- Pravidelné vzdělávání
- Důležitá role v **rozvíjení AI gramotnosti ostatních**
- Nastavení znalostní hranice pro AI v NTK

...vnímám to pozitivně. Možná někdy až příliš pozitivně. **Možná mám na to technokratický pohled, ale věřím, že vědecký pokrok a pokrok technologie je k dobru,** ale určitě nesmíme zapomínat na nějaké etické věci a na limity.

- Přístup k placeným verzím AI nástrojů
- Nedostatečný čas pro trénink
- Rozdílná úroveň AI kompetencí
- Externí podpora pro překonání „stropu“ AI gramotnosti
- Rozdíl v AI stanoviscích mezi institucemi
- AI gramotnost vnímána jako základní dovednost
 - Nutnost pro zachování kvality služeb
- Vliv ostatních kolegů
- Technologická zvědavost a efektivita práce

“V tomhle si myslím, že jsme dost hendikepovaný. A kde teda se **můžeme často ocitnout o krok nebo několik za těmi uživateli.** Pokud oni jsou zvyklí pracovat s tou pokročilejší verzí, tak **my jim těžko můžeme k tomu něco říct, když sami tu zkušenost nemáme.**”

“...že to bude spíš něco, co nebude považováno za výhodu, ale jako za **samozřejmost.**”

- Vznik AI pracovní skupiny
- Vytvoření *Zásad využívání AI v NTK*
- Sdílení vědomostí
 - Pravidelná měsíční setkání (Metakonzultace)
 - Jednorázová školení
- ChatGPT Teams
 - Administrativní úkoly
 - Podpora pro nové zaměstnance

Narazil/a jsem na problém se zadáváním do CRM

Abych ti mohl efektivně pomoci, potřebuju vědět, co přesně ti při zadávání do CRM nefunguje. Můžeš mi prosím popsat:

- Ve které fázi zadávání jsi narazil/a na problém?
- Zobrazuje se nějaká chybová hláška, nebo nevíš, co konkrétně vyplnit?
- Jedná se o vytvoření nového kontaktu, zadání konzultace, propojení s meetingem, nebo něco jiného?

Dej mi víc detailů a navrhnu konkrétní řešení.

📄 👍 🗨️ ...

Jak mám přidat formulář zpětné vazby?

Postup pro přidání formuláře zpětné vazby ke konzultaci v CRM je následující:

1. Otevři konzultaci, ke které chceš zpětnou vazbu připojit:
 - Najdi příslušnou konzultaci v CRM a klikni na „Editovat“.
2. Vyhledej políčko „Surveys“:
 - Klikni na šipku v tomto poli a vyber:
 - **Konzultace – zpětná vazba CZE**, pokud konzultace proběhla v češtině.
 - **Consultation – feedback ENG**, pokud konzultace proběhla v angličtině.
3. Změň stav konzultace na „Closed“:

A co dál?

- Stanovení minimální úroveň znalostí v oblasti AI
- Začlenění AI školení při nástupu nových zaměstnanců
- Systematické vzdělávání s využitím:
 - interních zdrojů
 - externích zdrojů
- Vytvoření e-learningových kurzů pro studenty a začínající vědce

Cíl: Nejen držet krok, ale být inovativní a spolehlivý zdroj informací o AI.

“A v podstatě třeba kdybych byla v roli uživatele, tak zrovna informace z knihovny budu brát jako takovou bernou minci. Jak moc třeba té AI můžu věřit, jaké jsou nějaké etické a legální aspekty použití a tak podobně.”

Děkujeme za pozornost
Otázky?

adam.urban@techlib.cz

eliska.skladalova@techlib.cz